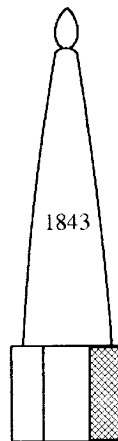

RIJKSGRENS NEDERLAND BELGIE

LIMBURG	138 KM
NOORD-BRABANT	203 KM
ZEEUWS-VLAANDEREN	117 KM
TOTAAL	458 KM

De Nederlands-Belgische grens van Vaals tot Zwin.

Van 1988 tot 2000 heb ik tientallen grenstochten ondernomen in het gebied van Zeeuws-Vlaanderen. Alle toen bij mij bekende grenspalen, zowel de gietijzeren als de arduinen, heb ik opgezocht. Daarvan heb ik enige honderden dia's genomen. Vanaf 2000 tot 2005 ben ik begonnen met de grens van Noord-Brabant en Limburg te verkennen en ben overgegaan op kleurenfoto's. In 2005 en 2006 heb ik, in enkele tientallen tochten, de grenspalen en -stenen vastgelegd. Hiervan zijn de foto's opgenomen in een reeks fotoboeken, met wat toegevoegde beschrijvingen, kaarten en wetenswaardigheden.

In 2007 heb ik een digitale camera gekocht en daarmee ben ik in 2008 begonnen aan een meer gedetailleerde documentatie van de zuidgrens met België. Niet alleen grenspalen, maar ook bijzonderheden op de grens, zoals grenssloten, brugjes, borden, bestrating, huizen enz.

Voor de routebeschrijving volgen we de vertaling uit de Franse grondtekst, van de hand van Co Bieze (deze beschrijving is steeds omkaderd, zoals hieronder). Deze beschrijving vermeldt t.b.v. de plaatsbepaling veel perceelnummers, wegen, paden, sloten en andere landschapselementen, waarvan er nog vele zijn terug te vinden, maar andere in de loop van de tijd verdwenen of gewijzigd.

De beschrijving (Proces Verbaal) is opgezet in 3 afdelingen, te weten:

AFDELING 1.

GRENS VANAF PRUISEN TOT AAN DE MAAS; GRENS, GEVORMD DOOR DE LOOP VAN DEZE RIVIER, EVENALS DIE DOOR HET GEBIED VAN MAASTRICHT

AFDELING 2.

GRENS VANAF DE MAAS TOT AAN DE SCHELDE. GRENS GEVORMD DOOR HET DEEL VAN DEZE RIVIER, DAT DE PROVINCIE ANTWERPEN SCHEIDT VAN DE PROVINCIE ZEELAND.

AFDELING 3.

GRENS VANAF DE THALWEG VAN DE SCHELDE TOT AAN DE NOORDZEE.

Vervolgens is iedere afdeling onderverdeeld in een aantal artikelen, die weer zijn verdeeld in paragrafen.

Elk artikel beschrijft het traject van een gemeentegrens tot aan een volgende, zowel in Nederland als in België. Iedere paragraaf beschrijft vervolgens het traject tussen 2 opvolgende gietijzeren (hoofd)grenspalen. Aan het eind van de paragraaf worden, indien van toepassing de arduinen (hulp)grensstenen genoemd.

Tussen de grenspalen GP 214 en 215 wordt de grensafbakening onderbroken, zijnde het grondgebied van de dubbelgemeente Baarle Nassau en Baarle Hertog. Hier is een eeuwenoude, uiterst ingewikkelde grens gehandhaafd, wel nauwkeurig omschreven,

maar niet afgepaald.

De 1e grenspaal (GP1) staat bij Vaals op het z.g. toeristische drielanden punt en de laatste staat aan het Zwin aan de Noordzeekust (GP369). De afstanden heb ik bepaald met de site www.gmap-pedometer.com waarmee de afstanden erg nauwkeurig zijn te meten.

Summiere geschiedenis van de Nederlands-Belgische grens.

De huidige Belgisch-Nederlandse grens werd in de 19e eeuw vastgelegd. Tegen het einde van de Franse tijd, ca. 1813 vond met name Engeland, dat er een krachtige Nederlandse Staat moest komen, als tegenwicht tegen Frankrijk. Hiervoor zouden de Noordelijke en de Zuidelijke Nederlanden verenigd moeten worden onder 1 staatshoofd. Dit werd vastgelegd in het Tractaat van Chaumont op 1 maart 1814 en bekrachtigd op 21 juni 1814 te Londen. Op het Congres van Wenen werd dit Tractaat verder uitgewerkt en ondertekend op 31 mei 1815. De feitelijke Vereniging op 18 juni 1815, vond plaats toen Napoleon bij Waterloo werd verslagen.

De stadhouder van Holland was in december 1813 terug gekeerd en als Koning der Nederlanden geïnstalleerd. Spoedig bleek echter, dat twee volken met een heel verschillende cultuur, erg moeilijk te verenigen zijn. Het Noorden was overwegend Protestant en gericht op de handel, het Zuiden rooms-katholiek en gericht op industrie en landbouw.

Er werd een Onafhankelijkheidsverklaring voor het Zuiden opgesteld op 4 oktober 1830. Er brak een opstand uit en na een korte strijd werd een wapenstilstand gesloten.

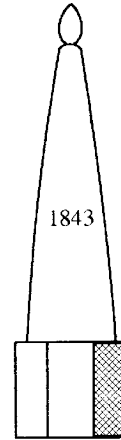
Dit werd vastgelegd op de Conferentie van Londen op 20 december 1830.

Toen volgde een strijd over de voorwaarden, eindigend in de Tiendaagse Veldtocht door Koning Willem I, om met harde hand de Nederlanden weer onder zijn gezag te brengen.

Op 29 augustus 1831 werd een wapenstilstand gesloten. De koning legde zich uiteindelijk neer bij een scheiding van de Noordelijke en de Zuidelijke Nederlanden.

Het Vredesverdrag werd op 19 april 1839 te Londen gesloten en op 5 november 1842 getekend. Hierna volgde de officiële goedkeuring bij Wet op 4 februari 1843.

(tekst Frans Meeus)

Vastlegging van de grens tussen de Noordelijke en de Zuidelijke Nederlanden.

Het grensverloop werd gedetailleerd beschreven en vastgesteld op 8 augustus te Maastricht. De beschrijving is gesteld in het Frans. Daarop volgend werd het vervaardigen van de benodigde 388 grenspalen en 356 grensstenen openbaar aanbesteed (kopie advertentie in het Staatsblad).

Op 4 augustus 1843 werd het Bestek en Voorwaarden vrijgegeven, en in Nederland en België verspreid.

Op 2 december 1843 werd het werk gegund aan: De Heer Desour, gérant de la Société de Vennes te Luik. Dit bedrijf leverde de gietijzeren palen. Dit bedrijf bestaat nog onder een andere naam. De tegenwoordige beheerders hebben geen gegevens meer over het gieten van de grenspalen in 1844.

De tussenstenen of hulpstenen zijn gemaakt door de steenhouwer Stevens te Maastricht. Deze heeft ook een gedeelte van alle palen en stenen geplaatst. (bijna de helft). De rest is geplaatst door de Heer Deliège te Tirlémont.

De tussenstenen of hulpstenen zijn afkomstig uit diverse steengroeven in de Ardennen. Zoals hiervoor gemeld was de steenhouwer de Heer Stevens uit Maastricht. Of hij over deze steengroeven beschikte, of dat hij daar het materiaal heeft gekocht, is niet bekend. Het gewicht van deze stenen is niet bekend.

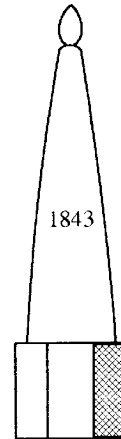
Op 30 oktober 1843 werden in diverse Belgische en Nederlandse steden plakkaten opgeplakt om bekendheid te geven aan de mogelijkheid om deel te nemen aan de inschrijving. De laagste inschrijvers waren:

- 388 ijzeren grenspalen: De Soer, directeur-gérant de la Société de Vennes te Luik voor 10.489,50 gulden;
- voor 356 hardstenen palen: Stevens te Maastricht voor 4.725 gulden;
- vervoeren en plaatsen van 218 ijzeren en 137 stenen palen: Stevens te Maastricht 3.780 gulden;
- vervoeren en plaatsen van 170 ijzeren en 219 stenen palen: Deliège te Tirlémont voor 5.008,50 gulden.

Op 2 december 1843 volgde de daadwerkelijke aanbesteding.

Na de aanmaak van de grenspalen volgde het transport en de plaatsing. De palen werden naar depots vervoerd waar ze voor 15 mei 1844 aanwezig moesten zijn. Deze depots waren gevestigd te Visé, Maastricht, Maaseik, Loozen (aan de sluis), Antwerpen en Gent.

Het model grenspaal werd nauwkeurig beschreven. Het onderste deel bestond uit een achthoekige basis, met een bovendeel in de vorm van een langwerpige kegel, beginnend met een diameter van 40 cm. Op de top werd een 17 cm lange, gestileerde dennenappel geplaatst. Het geheel werd vervaardigd van gietijzer, met een totale lengte van 267cm, waarvan 187cm boven de stenen of (later) betonnen voet uitkomt. Het gewicht van de paal is 372 kg. Op de paal zijn de volgende details te zien: het jaartal van plaatsing (meest 1843), het volgnummer, de Vlaamse Leeuw en de Hollandse Leeuw met zwaard en bundel pijlen. De nummering was van 1 (drielandenpunt Vaals) tot 365 (Noordzee), langs de grensmaas werden dubbele palen geplaatst met hetzelfde nummer. In 1869, na de indijking van het Zwin, werd de

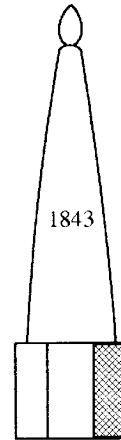
nummering uitgebreid tot 369. In 1905 werden door de inpoldering van de Hertogin Hedwigepolder extra grenspalen geplaatst.

Het model grenssteen bestaat uit een ruw behakte voet van 50x50cm met een hoogte van 45cm. Hierop staat een 80cm. hoog licht tapvormig toelopend bovenstuk, van 40x40 naar 30x30cm, afgewerkt met een piramidion. De steen is uit 1 stuk gehakt en gezaagd uit Arduin. Dit is een blauwgrijze, gelaagde steensoort. (tekst Frans Meeus)

Het onderhoud van de grenspalen.

Voor het onderhoud van de grenspalen is, op 28 juni 1847 te Antwerpen, tevens een reglement opgesteld, dat op 14 december 1849 in het Staatsblad is gepubliceerd.

De verantwoordelijkheid voor het z.g. "schouwen" in de lente van ieder jaar, ligt bij de aangrenzende gemeente besturen. Beschadiging, vervreemding, verzakking en andere onvolkomenheden moeten dan aangemeld worden bij de gouverneur (commissaris van de Koningin) van de provincie, waartoe de beide, soms drie (!) gemeenten behoren. In gezamenlijk overleg worden dan de nodige maatregelen genomen.

Dat er in het verleden meer aandacht werd besteed aan het onderhoud van de tussenpalen vond ik in het archief te Bergen op Zoom. In een aanvullend met de hand geschreven PV uit 1911 wordt daar op 10 pagina's beschreven waar en hoe een omgevallen tussenpaal dient te worden herplaatst (GS258c).

In een ander document van verschillende pagina's, uit 1863, wordt beschreven hoe een andere beschadigde arduinen tussenpaal (GS259b) moet worden gerepareerd, compleet met schatting van de kosten, zijnde 24 gulden. In de beschrijving wordt aanbevolen om de paaldelen aaneen te zetten met ijzeren doken en aan te gieten met lood. Uit een ander PV blijkt dat deze tussenpaal in 1947 wordt vervangen door een betonnen exemplaar omdat ze weer beschadigd is. Dat de reparatie in 1863 uitgevoerd is heb ik onlangs nog vastgesteld. De vervangen tussenpaal ligt nog ter plaatste en de giet- en ontluchtingskanalen evenals het uitgelopen lood in deze kanalen zijn nog zichtbaar. (tekst Frans Meeus)

Op 8-8-1843 wordt “de overeenkomst tusschen de Nederlandsche en Belgische Commissarissen” te Maastricht gesloten.

De overeenkomst gaat gepaard met een beschrijvend Proces Verbaal, plannen en kaarten. Het P.V. bevat 44 artikelen. Verder is er een additioneel artikel betreffende de rechten voor landbouwers. Dan is er nog een reglement voor het plaatsens der grenspalen tusschen Nederland en België.

In artikel 1 wordt de grens verdeeld in 3 afdelingen, lopende vanaf Pruisen tot aan de Noordzee. De status quo van Baarle Nassau en Baarle Hertog wordt gehandhaafd.

In artikel 2 wordt geregeld dat de topografische kaarten op schaal 1:10000 worden gemaakt, aan de hand van de kadastrale plannen.

De 1^e afdeling (art.4 t/m 13) wordt globaal beschreven van Pruisen tot aan het verlaten van de thalweg van de Grensmaas bij Stevensweert. Ruiling en afstand van grondgebied wordt geregeld. Bijzondere bepalingen regelen gebruik van grenswegen, werken aan de oevers van de Grensmaas, overgang van bezittingen tusschen beide landen, het in stand houden en exploiteren van de veerponten.

De 2^e afdeling (art.14 t/m 22) wordt globaal beschreven van het verlaten van de thalweg van de Grensmaas bij Stevensweert tot aan de thalweg van de Schelde, onderbroken door de grenslijn tusschen beide Baarles. Ruiling en afstand van grondgebied, evenals de doorsnijding van bebouwingen wordt geregeld. Bijzondere bepalingen regelen gebruik van grenswegen en de grenslijn in de thalweg van de Schelde.

De 3^e afdeling (art.23 t/m 31) wordt globaal beschreven van de thalweg van de Schelde tot aan de Noordzee. Ruiling en afstand van grondgebied wordt geregeld. Bijzondere bepalingen regelen gebruik van grenswegen en vrije scheepvaart in het Zwin.

In de artikelen 32 t/m 44 worden nog algemene beschikkingen beschreven, zoals het gebruik van grenswegen voor goederen, grensverkeer door arbeiders, bebouwingen op of zeer dicht bij de grenslijn, onderhoud van de grensrivieren, beken, sloten en wateraftappingen, doorsnijdingen van eigendommen, zakelijke rechten, overdracht archiefstukken, de plaatsing van de grenspalen en stenen.

Op 27-9-1843 is er nog een additioneel artikel, dat handelt over toepassing van artikel 20 van het traktaat van 3 mei 1815 tusschen Rusland en Oostenrijk, handelend over de rechten van grensbewoners die eigendommen hebben aan weerszijden van de grenslijn. De rechten betreffen uitsluitend de opbrengsten van het land.

Het reglement voor het plaatsens der grenspalen regelt de plaatsing, de kosten, de afmetingen, de levering, de nummering, de processen verbaal, de algemene staat en de verspreiding van de nodige documenten naar de gemeenten.

Op 15-2-1844 wordt de overeenkomst met de er bij behorende bescheiden in een Koninklijk Besluit van Koning Willem II ondertekend.

**BESCHRIJVEND PROCES VERBAAL VAN DE GRENSAFSCHEIDING TUSSEN
DE KONINKRIJKEN BELGIE EN NEDERLAND OVEREENGEKOMEN BIJ DE
GRENSBESPREKINGEN EN VASTGESTELD TE MAASTRICHT**
(Deze vertaling is van de hand van Co Bieze.)

DE 8e AUGUSTUS 1843.

In het jaar achttien honderd drie en veertig, de achtste dag van de maand augustus,

ZIJN AANWEZIG:

De commissarissen, benoemd uit kracht van artikel 6 van het Verdrag van 19 april 1839 om over te gaan tot de grensafbakening tussen België en Nederland; te weten:

VOOR BELGIË:

André Édouard Jolly, ridder in de Orde van Léopold, gedecoreerd met het IJzeren Kruis, officier in de Orde van het Hertogelijke Huis van Ernest van Saxon, ridder in de koninklijke Orde van het Legioen van Eer, generaal-majoor, commandant van de provincie Antwerpen;

Nicolas Berger, president van de rechtbank te Arlon, oud lid van de Kamer van Afgevaardigden;

Jean Babtiste Vifquain, officier in de Orde van Léopold, ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en in de koninklijke Orde van het Legioen van Eer, inspecteur van waterstaat;

Charles Emmanuel François Joseph Grandgagnage, ridder in de Orde van Léopold, directeur van de directe belastingen, invoerrechten en accijnzen en van het kadaster in de provincie Luik;

Burggraaf Charles Ghislain Guillaume Vilain XIII, officier in de Orde van Léopold, gedecoreerd met de Orde van het IJzeren Kruis, lid van de Kamer van Afgevaardigden.

VOOR NEDERLAND:

De heer Paul Eustache René van Hooff, ridder in de Militaire Willemsorde 3e klasse en in de Orde van de Nederlandse Leeuw, ridder in het Grootkruis van de Orde van St. Stanislas en in de Orde van St. Anna 2e klasse van Rusland, gedecoreerd met het Bronzen Kruis, luitenant-generaal, adjudant van Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden, in buitengewone dienst;

Guillaume Dominique Aloïs Kerens de Wolfrath, lid van het ridderschap van het Hertogdom Limburg, ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw, oud lid van de Staten Generaal, lid van de Staten van het Hertogdom Limburg, commissaris van het gebied en het leger rond Maastricht;

Michel Tock, ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw, commandeur in de Orde van de Eikenkroon, ridder in de Orde van de Rode Adelaar 2e klasse van Pruisen, lid van de Hoge Raad van de Belastingkamer in het Groothertogdom Luxemburg, commissaris van het vaarreglement en van de vaarrechten op de Moezel;

François Joseph Charles Marie Wirz, ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw, lid van de Hoge Raad van Publieke Werken in het Groothertogdom Luxemburg, en Etienne de Kruyff, ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw, hoofd-ingenieur van Waterstaat.

Die, na de twee exemplaren van de perceelskaarten, getekend op schaal 1:2500, die de hele grens van Pruisen tot aan de Noordzee omvatten, met uitzondering van de stukken van de grens, gevormd door de loop van de Maas en die van de Schelde, waarvan de kaarten op schaal van 1:1000 zijn, zowel de een als de ander te hebben onderzocht, vergeleken en conform bevonden, en na zich overtuigd te hebben, dat de grenslijn wordt gevormd overeenkomstig de zelfde wijze zoals op de twee exemplaren van het huidige proces verbaal wordt omschreven, hebben ter uitvoering van de artikelen 1 en 4 van het verdrag van negentien april een duizend acht honderd negen en dertig en van de artikelen 2 en 4 tot 15 van het verdrag van vijf november duizend acht honderd twee en veertig, definitief bepaald en vastgesteld de grensafscheiding tussen België en Nederland, overeenkomstig het volgende:

ENKELE GEOGRAFISCHE KENGETALLEN VAN NEDERLAND:

De oppervlakte van Nederland bedraagt 41.526 km²

De Nederlands/Belgische grens is 449.5 km lang.

De Nederlands/Duitse grens is 577 km lang.

In Nederland zijn er enkele extreme geografische punten te vinden:

<i>1. Hoogste punt op de Vaalserberg</i>	<i>321m. + NAP</i>
<i>2. Laagste punt bij Nieuwerkerk a/d IJssel</i>	<i>6.7m. – NAP</i>
<i>3. Noordelijkste punt op Rottumeroog</i>	<i>53.52.05 NB</i>

4. Zuidelijkste punt op Grenspaal 12	50.45.05 NB
5. Oostelijkste punt op GP309b bij Susteren	07.13.14 OL
6. Westelijkste punt op GP360 bij St. Anna ter Muiden	03.21.31 OL
7. Het middelpunt ligt in Lunteren	52.06.049 NB / 05.38.773 OL

Op 30-10-1843 vindt de openbare aanbesteding plaats.

Er moeten 388 gietijzeren en 356 hardstenen grenspalen worden geleverd en gesteld worden. Er is een zeer uitgebreid bestek en voorwaarden opgesteld voor de levering, het vervoer, de plaatsing en het schilderen. Bijgevoegd zijn overzichten van de grenspalen per gemeente en per opslagplaats.

Op 17-4-1844 berichten de Gouverneurs van de Provincies, dat

- a. de werken in de maand mei zullen aanvangen.*
- b. de werkzaamheden moeten zonder vertraging worden uitgevoerd.*
- c. speciaal gedelegeerd zijn voor Nederland de Heer luitenant-ingenieur Van Hooff en voor België de Heren luitenants Goffried en Booij.*
- d. als dagelijkse opzichters zijn onderofficieren toegevoegd.*
- e. de burgemeesters van de grensplaatsen moeten all medewerking geven.*
- f. de palen op de juiste plaats dienen te worden gezet, met volle medewerking van de grondeigenaren.*
- g. de burgemeesters de publicatie verzorgen om problemen te voorkomen.*
- h. de burgemeesters, aanwijzers en grondeigenaren aanwezig moeten zijn.*
- i. de burgemeesters volledig moeten meewerken voor de plaatsing van de palen.*
- j. de burgemeesters moeten toezien op materialen en palen ter plaatse.*
- k. de burgemeesters zorgen voor nabijgelegen onderdak voor de onderofficieren, tegen redelijke betaling.*
- l. de burgemeesters zorgen voor benodigde arbeiders en regelen dat de daggelden via de officieren worden uitbetaald.*

Nogmaals wordt gewezen op de verplichting van de grondeigenaren om mee te werken aan de plaatsing van de grenspalen op hun grondgebied. Rigoureuze maatregelen bij voortgaande tegenwerking, moeten worden toegepast.

Op 14-12-1849 wordt "het reglement voor het onderhoud en de instandhouding der grenspalen tusschen de Nederlanden en België" goedgekeurd door Koning Willem III.

Het reglement bestaat uit 11 artikelen:

Art.1: de plaatselijke besturen der aangrenzende gemeenten zijn verantwoordelijk voor de schouwing, elk jaar in de lente. Proces Verbaal van de schouwing in duplo

Art.2: Proces Verbaal gaat naar de Gouverneurs der Provincies, die de maatregelen zullen voorschrijven en eventueel schuldigen zullen laten vervolgen.

Art.4: Niet urgent herstel zal eens in de 3 jaar worden gedaan. Dringend herstel zal in onderling overleg direct worden uitgevoerd.

Art.5: De Gouverneurs bepalen of openbare aanbesteding noodzakelijk is of niet. Ook de wijze van herstel, bestek en leverantie zal worden voorgeschreven.

Openbare aanbestedingen zullen beurtelings in de hoofdsteden van de beide betrokken provincies plaatsvinden.

Art.6: De kosten zullen altijd door beide staten gedeeld worden.

Art.7: Bij opnieuw plaatsen van een grenspaal, dienen de beide Gouverneurs, burgemeesters en ingenieurs-verificateurs van de kadasters aanwezig te zijn.

Art.8: De eerste herstelling zal plaatsvinden in 1848.

Art.9: De eerste aanbestedingen zullen plaatsvinden in Maastricht, 's Hertogenbosch, Gent en Brugge.

Art.10: Als er een aanvullende plaatsing van grenspalen nodig is, zal dit onder verantwoordelijkheid van beide Gouverneurs, niet eerder plaatsvinden dan in 1851.

Art.11: Over alle zaken die het reglement aangaan zullen de beide Gouverneurs overleg plegen. Vastgesteld te Antwerpen op 28-6-1847.

Onderhoudsbeurt van alle Limburgse grenspalen in 1871/1873.

Op 5-2-1871 is er een onderhandsche overeenkomst tussen de Rijks Waterstaat te Maastricht en een verver te Maastricht, betreffende herstellen, zuiveren, instoppen en twee maal oververven van 224 grenspalen, waarvan 33 houten en 191 ijzeren palen.

De werkzaamheden worden minutieus voorgeschreven en zullen voor de 2^e verfbeurt moeten worden gecontroleerd. De begrootte kosten bedragen fl.607,50 betaalbaar in 1 termijn als het werk klaar is.

Op 23-11-1872 wordt door de Ingenieur Verificateur van het Kadaster van Limburg een lijst met grenspalen gegeven, waarui blijkt dat er 165 ijzeren grenspalen en 33 houten grenspalen aanwezig zijn. Van de houten palen staan er 5 in Mesch, 2 in Eijsden, 5 in Sint Pieter en 21 in Oud Vroenhoven. De kosten worden begroot op 400 gulden.

Op 29-4-1873 gaat er een brief van de Rijks Waterstaat naar de Commissaris des Konings van het Hertogdom Limburg, waarin de kosten voor schoonmaken, gronden, stoppen, twee maal verven en bijkomend werk, worden begroot op fl.607.50. Er is een uitgebreid overzicht gemaakt van alle palen per gemeente.

Op 5-2-1874 is er een onderhandsche overeenkomst gesloten tussen de Waterstaat van de Provincie Limburg en Adrianus Zeijl, verver te Maastricht.

In artikel 1 worden 5 trajecten genoemd, 191 ijzeren en 33 houten grenspalen.

In artikel 2 worden alle werkzaamheden gedetailleerd beschreven.

In artikel 3 wordt de werktijd bepaald op 5 maanden, met voor iedere dag overschrijding een boete van 5 gulden.

In artikel 4 wordt de betaling van het overeengekomen bedrag van 607 gulden en 50 cent geregeld. De declaraties moeten in duplo voor beide landen worden opgemaakt.

In de jaren 1894-1898 zijn verkenningen van de landsgrens uitgevoerd t.b.v. de topografische kaart, te zien in de groene A3-formaat provincieatlassen.

Op de kaart van Noord Brabant zijn een aantal grensstenen niet vermeld.

Of de stenen niet meer aanwezig waren of niet gevonden zijn is natuurlijk de vraag. Uit ervaring weten we allemaal dat het seizoen slagen of falen kan betekenen. Hier volgen de nummers:

171a, 171b, 172a, 179b

188a, 192a, 196a, 196e

197a, 197b, 197c, 197d

208k, 217a, 218a t/m e

225a, 226a, 226c, 226d

228a, 230b, 231a, 234a

239a, 240b, 246h

247c, 247d, 248a, 248b

259a, 265a

Verder vielen mij de volgende vermeldingen op:

193b, 193c

een blauwe kei bij GP199

een hoge paal bij GS199a

een roode kei bij GS200a

een grauwe kei bij GS200b

201a, 201b, 201c

202d, 202e

grenssteen tussen 228 en 228a bij de weg van Lent naar Terrijk

236a

237b

Bouwwerken op de grenslijn

Op 3-11-1892 is er een brief van de Commissaris van de Koningin, waarin hij de rechten van grensbewoners uitsluitend toekent in de in 1843 bestaande situaties. Nieuwe grensbewoners kunnen hier dus geen aanspraak op maken. Hij wil graag weten hoe deze rechten in de gemeenten worden toegepast.

Op 19-10-1902 gaat er een schrijven uit van het Provinciaal Bestuur van Noord Brabant, waarin wordt aangemeld dat overtreders van het verbod op bouwen op de grenslijn zullen worden aangepakt. Hiervoor zal een openbare bekendmaking worden verspreid, die als volgt luidt:

Bouwen langs de Belgische grens.

=====

Bekendmaking

Ter kennis van hen, wien zulks kan aangaan, wordt gebracht, dat bij de Regering maatregelen in voorbereiding zijn om de overtreders van het verbod betreffende het bouwen langs de Belgische grens (art.34 van het tractaat van 8 Augustus 1843, Staatsblad van 1844 no.12) te doen straffen en de door hen op te richten gebouwen of woonhuizen te doen afbreken. Het ligt in de bedoeling de te treffen maatregelen ook van toepassing te verklaren op gebouwen of woonhuizen na den eersten November 1902 opgericht, zoodat een ieder gewaarschuwd wordt niet, tot de stichting van gebouwen of woonhuizen nabij de Belgische grens over te gaan alvorens zich ten volle te hebben verzekerd, dat het daarvoor bestemde terrein valt buiten den verboden afstand der Rijksgrens.

Die verboden afstand is, blijkens voornoemd artikel 34 behoudens de daar gemaakte uitzonderingen tien meter van de grenslijn of vijf meter van een weg of dreef, wanneer die weg of dreef gemeen is en de grenslijn in het midden daarvan ligt.

Behoort bij het schrijven van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 27 October 1902 no.7626 afd.BB.

Mij bekend

De Secretaris-Generaal Dijkmeester

Uittreksel uit het Besluit 15-2-1944 betreffende de grensscheiding in de Grensmaas.

Artikel 10

Par.1: oeververdedigingswerken mogen slechts beperkt zijn en alleen daar waar de oever schade heeft opgelopen. Er mag geen aanwas van grondgebied plaatsvinden.

Par.2: er mogen geen offensieve werk worden aangelegd, zoals dammen en kribben.

Par.3: uitgezonderd zijn werken als de rivier een geheel nieuwe loop heeft genomen.

Par.4: er mogen geen werken worden aangelegd op de oever, de aanslibbingen of eilandjes, ook geen verbindingswerken tussen eilandjes.

Par.5: ophogingen van de oever zijn verboden, zelfs bij de veerponten.

Par.6: visserij-opstanden zijn verboden om aanslibbing te voorkomen.

Par.7: het beheer van toegestane werken is voor beide landen verplicht

Artikel 11

Par.1: als de Maas een nieuwe bedding heeft gekregen, volgt de grens de nieuw gevormde thalweg.

Par.2: gedurende 4 jaar mogen werken worden uitgevoerd door het benadeelde land, om de Maas in de oude bedding terug te dringen. Wordt dit niet uitgevoerd, dan vervalt het afgesneden gebied aan het bevoordeelde land. De nieuwe thalweg wordt dan de nieuwe grenslijn en zal dan binnen 6 maanden worden vastgelegd.

Par.3: gedurende deze 4 jaar zal het benadeelde land het beheer blijven uitvoeren.

Par.4: de bepalingen uit het verdrag van 19-4-1839 zullen van toepassing zijn op de inwoners en eigenaren van grond ter plaatse.

Par.5: als de thalweg verandert, maar de bedding van de Maas niet, zullen de eilandjes niet van nationaliteit veranderen.

Par.6: de eilandjes zullen wel van nationaliteit veranderen, als er een verbinding ontstaat met het tegenoverliggende land.

Maatregelen tegen de smokkelhandel langs de Maas.

Op 8-1-1946 wordt door de Minister van Financiën bepaald dat binnen een strook van 2500 meter vanaf de rijksgrens tussen Nederland en België geen paarden en vee aanwezig mogen zijn of vervoerd worden.

Op 28-1-1946 wordt een beschikking bekendgemaakt van de Inspectie der Invoerrechten en Accijnzen te Sittard, dat in het gebied van de gemeenten Geulle, Elsloo, Stein, Urmond, Obbicht en Papenhoven, Grevenbicht, Born, Roosteren, Echt, Ohe en Laak, Stevensweert het volgende wordt goedgevonden:

- a. Ontheffing in de strook verder dan 500 meter van de rijksgrens.*
- b. Ontheffing voor ander vee dan rundvee*
- c. Ontheffing tussen zonsopgang en zonsondergang*
- d. Ontheffing voor vee en paarden in stallen en gebouwen*
- e. Vergunning kan verstrekt voor vervoer binnen 500 meter van de grens*

Op 19 juni 1946 volgt een verdere beperking van de Beschikking:

- 1. In Geulle, beperkt tussen zuidgrens en Kuiperstraat tot een strook van 250 meter.*

2. *In Echt, ontheffing gedurende de daguren, voor de Waldfeuchterbaan ten oosten van de slagboom.*
3. *In Sittard, ontheffing gedurende de daguren, voor de Kerkstraat, Kampstraat, Broekstraat, Kruisstraat, Achter de Hoven en Stadsweg en de strook die door deze wegen wordt omsloten.*
4. *In Stevensweert, ontheffing gedurende de daguren, voor de strook tussen de Maasdijk en de Singelweg.*
5. *In Ohe en Laak, ontheffing gedurende de daguren, voor de strook ten oosten van de Sint Annadijk, de straat langs het dorp Laak en de dijkweg langs Ohe.*
6. *In Roosteren, ontheffing gedurende de daguren, voor het binnen de strook liggende gedeelte van Illichoven ten oosten van de Maasdijk.*
7. *In Born, Grevenbicht, Obbicht en Papenhoven, ontheffing gedurende de daguren, voor het binnen de strook liggende gedeelte ten oosten van de Maasdijk, en op de Obbichterweg van Obbicht naar Urmond.*
8. *In Urmond, beperkt gedurende de daguren tot een strook van 100 meter van de grens, tevens ontheffing voor Bergermaasstraat ten oosten van het douanekantoor.*
9. *In Stein en Elsloo, ontheffing gedurende de daguren, voor de binnen de strook liggende wegen Grootte Straat, Straatje Kleine Meers en Koeweide, binnen het gebied bekend onder de naam De Meers*
10. *In Elsloo, ontheffing gedurende de daguren, op de Oostelijke Kanaalweg van Stein via Elsloo naar Geulle en het terrein ten oosten hiervan.*
11. *Ontheffing gedurende de nachturen, voor de terreingedeelten genoemd in 2 t/m 10, voor personen die binnen die terreinen ook wonen en voor personen die in continubedrijven werken en zich rechtstreek van of naar huis begeven en die beschikken over een geldige bedrijfspas.*
12. *Algehele ontheffing gedurende de daguren, voor personen beneden 15 jaar oud.
Daguren van 1 april t/m 30 september zijn 4 tot 23 uur.
Daguren van 1 oktober tot 31 maart zijn 5-22 uur.*

Op 8-5-1947 is er een officiële bekendmaking van de Vereniging van Nederlandsche Gemeenten, dat de beschikking van de Minister van Financiën van 8-1-1946 vervalt, gelet op nadien ontwikkelde verder gaande wettelijke maatregelen zijn genomen.

Op 13-5-1947 worden de nieuwe maatregelen tegen de smokkelhandel bekend gemaakt.

Grenspassage door grensbewoners.

Op 9-2-1948 gaat er een brief van de K.A.B. te Meers naar het gemeentebestuur van de gemeente Elsloo. Hierin wordt gevraagd om een ontheffing te krijgen voor het gebruik van de dijkweg tussen Meers en Elsloo. Deze weg ligt binnen de 500 meter strook. Gevolg van de maatregelen is dat de inwoners van Meers uitsluitend via Stein naar Elsloo kunnen. Bovendien zouden ze, als de brug over het Kanaal later in het jaar gereed is gekomen, daar geen gebruik van kunnen maken.

Op 12-2-1948 stuurt de gemeente Elsloo een verzoek om ontheffing naar de Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen, met als argument dat de inwoners van Meers uitsluitend via de omweg over Stein het gemeentehuis te Elsloo kunnen bereiken.

Op 3-3-1948 komt er een antwoord van de Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen aan het gemeentebestuur van Elsloo, dat er bezwaar is tegen ontheffing voor de dijkweg, maar dat er geen bezwaar is tegen het afgeven van pasjes.

Op 9-6-1948 worden de maatregelen tegen de smokkelhandel ter zake aangepast.

Op 28-4-1949 stuurt de gemeente Elsloo een brief naar de Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen, met het herhaalde verzoek voor ontheffing, omdat er over het Julianakanaal bij de Maasberg een veer is ingericht en spoedig in gebruik zal worden genomen.

Op 28-5-1949 herhaalt de Inspecteur zijn bezwaar en wijst op de verruimde mogelijkheid van het afgeven van pasjes voor de betreffende personen.

Onbevredigende situaties bij onbemande grensovergangen.

Op 24-12-1966 verschijnt er een artikel in het Brabants Nieuwsblad over de onbevredigende situaties bij enkele onbemande grensovergangen.

Op 5-9-1967 gaat er een brief van de burgemeester van Noorbeek naar de Commissaris van de Koningin, betreffende de situatie aan 4 grensovergangen zonder grenspost.

In zijn algemeenheid gaat het om grensovergangen, waar autoverkeer en goederenvervoer verboden zijn. Het gaat om de volgende wegen:

- 1. de weg over Kattenroth, een landbouwweg.*
- 2. de weg door Ulvend naar Sint Maartensvoeren, waar een grenspaal staat.*
- 3. de Dalestraat naar 's Gravenvoeren, waar een wit bord met rode rand staat. Het onbevredigende is dat een automobilist, die naar 's Gravenvoeren moet, een omweg moet maken van 5 km om bij De Planck over de grens te kunnen. Als een automobilist naar Eijsden moet, bedraagt de omweg 6 km.*
- 4. de weg over de Stadshaag, met soortgelijke moeilijkheden.*

Op 17-5-1968 volgt een brief van de CvdK aan Min.BiZa, waarin de oorzaak wordt gelegd bij verschillen in de douanewetgeving van beide landen. Voor Nederland is grensverkeer vrij, mits geen goederen worden vervoerd. Voor België zijn de bemande grensovergangen voor alle verkeer verplicht, op straffe van direct te betalen boeten van 500 Bfr. voor auto's en 250 Bfr. voor motoren en bromfietsen.

Opgemerkt wordt dat de betreffende grensovergangen regelmatig worden gecontroleerd op goederenvervoer en verder dat de douane in drukke tijden tot 80% van de auto's ongecontroleerd laat passeren. In de praktijk zijn de "overtreders" vaak toeristen.

De Commissaris pleit daarom voor verdergaande liberalisering van het grensverkeer.

Op 24-6-1968 gaat er nog een brief van de CvdK naar het Min.BiZa, betreffende een onderzoek onder de betrokken burgemeesters in het grensgebied van Limburg. Gemeld wordt dat in Zeeuws Vlaanderen vrijwel overal de "witte borden met rode rand" zijn geplaatst, zodat ook toeristen niet ongewaarschuwd de grens kunnen passeren. Wel wordt genoemd dat er dus in de praktijk met twee maten wordt gemeten. Kennelijk heeft ook de CvdK van Brabant intussen in dezelfde trant een brief gestuurd.

“Vertaling van de procedures voor herstellingen”, opgesteld in 1968.

1. Belgische grens

a. Gewone herstellingen

- in voorjaar aanschrijving aan alle grensgemeenten (iedere grensgemeente – aan Nederlandse en Belgische kant – moet jaarlijks “in de lente” de grenspalen schouwen).
- Gemeenten zenden hun rapport in duplo aan CdK. CdK verzamelt deze, tenzij het een spoedgeval betreft (indien een paal is omgevallen of verdwenen, moet een commissie ingeschakeld worden, zie hierna).
- De rapporten, waarin gebreken zijn vermeld gaan om advies naar H.I.D. van RWS.
- H.I.D. adviseert, doet kostenraming en doet suggestie voor herstel (eigen beheer of inschakelen aannemer).
- Machiging vragen aan BiZa om tot herstel over te mogen gaan.
- Afschrift advies H.I.D. aan Gouverneur Hasselt (Luik) met verzoek in te stemmen met herstel ten laste van beide provincies. (bedoeling dat afwisselend offerte gevraagd wordt in Nederland en België, maar in de praktijk blijkt België veel duurder zodat herstel plaats vindt of in eigen beheer door Rijkswaterstaat of via offerte van Nederlandse aannemer).
- Wij berichten na ontvangen akkoord aan H.I.D., dat hij e.e.a. kan (laten) uitvoeren.
- H.I.D. stuurt rekening in triplo (met handtekening van Nederlandse en Belgische burgemeesters).
- Provincie betaalt rekening (als voorschot) en vraagt aan H.I.D. ontvangstbewijs (in triplo).
- Wij declareren kosten, voor de helft aan BiZa, voor de helft aan Belgische Gouverneur.

b. Bijzondere gevallen

(grenspaal is uit de grond aangetroffen of is verdwenen)

Dan moet een commissie ingesteld worden om de juiste plaats van de grenspaal vast te stellen. In de praktijk bestaat de commissie uit de burgemeesters van de Nederlandse en de Belgische grensplaats, alsmede deskundigen van het Nederlandse en Belgische kadaster.

Bij plaatsing van de grenspaal is de commissie aanwezig. Zij maakt van de plaatsing proces-verbaal op in 2 talen; links Frans, rechts Nederlands. Dit proces-verbaal wordt getekend door alle leden van de commissie. Afschrift gaat naar BiZa.

Notities

1. Normaal (tenzij spoedgeval) geschieden herstellingen om de 3 jaar.
2. Wil Gouverneur, zoals in het verleden, alle hierop betrekking hebbende stukken tekenen of delegatie aan kabinetchef
3. Mijns inziens nagaan of formulieren kunnen worden gedrukt o.a. voor jaarlijkse aanschrijving aan gemeenten.
4. Tekening van Belgische grenspaal.
5. Paalkop (gegoten staal: Waterstaat heeft een gietvorm, tamelijk duur).

2. Duitse grens

Dezelfde procedure als met België, doch in de praktijk veel minder soepel.

Procedure sinds de oorlog niet meer toegepast.

De roep om een Permanente Grenscommissie

Op 11-8-1977 gaat er een brief van het Kadaster (min.VROM) naar de CvdK, betreffende de procedures voor onderhoud, herstel, vernieuwing en verplaatsing van grenspalen.

Als voorbeelden worden genoemd de recente werkzaamheden van grenscommissies rond de Aa-beek, herplaatsing van GP 138, grensovergang E9, afbakening tussen GP 14 en 16, herplaatsing grenshulpstenen in de Itterbeek en ruilingen bij Eijsden.

Ter verhoging van de efficiëntie wordt aangedrongen op het instellen van een Permanente Grenscommissie op Provinciaal niveau.

Er wordt een globale taakomschrijving voorgesteld als volgt:

- 1. jaarlijkse inventarisering van de toestand van de grenspalen.*
- 2. tijdig initiëren van her- en verplaatsingen met voorstellen.*
- 3. voorstellen voor periodiek onderhoud*
- 4. reconstrueren van de rijksgrens waar nodig.*
- 5. wijzigen van de rijksgrens waar nodig.*

Op 17-8-1977 er een nota van de CvdK naar de Gouverneur van Belgisch Limburg, waarin de huidige procedure in Nederland eerst wordt samengevat. De commissies worden ingesteld overeenkomstig artikel 7 van het onderhoudsreglement.

Een permanente grenscommissie zou veel alerter kunnen reageren en zou dan moeten bestaan uit 2 vertegenwoordigers van de Kadasters, 2 van de Gouverneurs en 2 van de Waterstaten, totaal dus 6 man.

De werkwijze wordt met 3 voorbeelden verduidelijkt:

- 1. er komt bericht binnen (van België) dat een grenspaal is omgevallen.*
- 2. idem van België dat er werken moeten worden uitgevoerd aan de grenspaal.*
- 3. idem van Nederland dat er werken moeten worden uitgevoerd aan de grenspaal.*

Bijgevoegd is nog een afschrift van het reglement d.d. 28-6-1847.

Op 10-10-1977 gaat er een brief van de CvdK naar zijn Belgische ambtgenoot over deze materie, om de zaak in België ook bespreekbaar te maken.

Op 11-10-1977 gaat er nog een voorstel naar de Gouverneur van Belgisch Limburg betreffende de benoemingen van vertegenwoordigers van het Nederlandse Kadaster, het Kabinet van de CvdK en Provinciale Waterstaat.

Op 30-11-1978 gaat er een volgende brief, waarin wordt gemeld dat beide Ministeries van BiZa toestemming hebben verleend. Een ontwerpovereenkomst wordt bijgevoegd. De Permanente Grenscommissie heeft een adviserende taak ten behoeve van beide Gouverneurs. De Nederlandse leden zijn aangewezen.

Op 22-4-1981 wordt de overeenkomst bekrachtigd en ondertekend. Ook de Belgische vertegenwoordigers zijn benoemd.

Notitie over de gemeenschappelijke Maas beneden de stuw van Borgharen (1986).

Omdat België plannen heeft ontwikkeld om de dijken langs de Maas te verhogen, zijn er vragen of dit gevolgen heeft voor de Nederlandse gebieden aan de Maas. De gevolgen van de hoogwateroverlast in 1980 en 1984 liggen nog vers in het geheugen.

De Maas is grensrivier tussen kilometerpaal 2.5 en 6.8 ten zuiden van Maastricht, en tussen 17.2 en 63.4 ten noorden van Maastricht tot Thorn / Kessenich.

Ten zuiden van Maastricht vormt de Maas een scheepvaartweg, verruimd en verbeterd en met een grote watercapaciteit. Ten noorden van Maastricht vormt de rivier een natuurlijke, bochtige bedding met vernauwingen, uitdiepingen, drempels en gaten, niet meer voor de scheepvaart geschikt en 46 km lang.

In minder dan 10 eeuwen tijd is de bedding 1 tot 3 km in oostelijke richting verlegd. In de 19^e eeuw zijn veel werken uitgevoerd, zodat de bedding nu vastligt.

Op 8-8-1843 is de grensscheiding vastgelegd.

Op 12-5-1863 is er een overeenkomst vastgelegd over wateraftappingen.

In 1908 is er de Rivierenwet.

Op 23-10-1950 is er een overeenkomst betreffende de aangrenzende kolenmijnen.

Op 5-4-1963 een 2^e overeenkomst betreffende de aangrenzende steenkolenmijnen.

Op 5-10-1982 is er een aanbeveling om het werk wederzijds te bespreken.

Vervanging traditionele douaneborden door EG-grensborden (1986).

Op 13-11-1986 is er een resolutie van de raad en vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten van de EG opgesteld. De resolutie houdt in dat de oude "douane"borden aan de binnengrenzen van de EG worden afgeschaft. Nieuwe borden zullen geplaatst worden volgens een standaard ontwerp voor alle lidstaten. Het zijn blauwe borden met de naam van het land en met 12 sterren rond de naam.

Op 1-7-1988 gaat er een brief van het Min. van BuZa naar de grensprovincies en grensgemeenten, waarin wordt aangekondigd dat op 6 juli "met enig ceremonieel vertoon bij de grensovergang Gennep-Goch de officiële onthulling zal plaatsvinden van de eerste nieuwe EG-grensborden (de z.g. sterrenborden) aan de Nederlands-Duitse grens".

Grote schoonmaak ijzeren grenspalen.

door Paul Spapens

Eindhovens Dagblad 21 juli 2001

TILBURG - Alle grenspalen die in Brabant langs de grens van Nederland en België staan, krijgen volgend jaar een grondige schoonmaakbeurt. De zogeheten Permanente Grenscommissie heeft dit plan opgevat omdat het onderhoud van de gietijzeren palen de laatste jaren behoorlijk is verslonsd. Dat zegt Louis Minnebach, medewerker van het kadaster in Breda en lid van de grenscommissie, die in 1843 is ingesteld om de grenspalen in stand te kunnen houden. Het groot onderhoud bestaat uit het verwijderen van roest, mos en aanslag, het geven van een nieuwe verfje en het rechtzetten van de palen. Waar nodig wordt ook de 'vlam' teruggeplaatst. De 'vlam' is de knop die elke grenspaal behoort te sieren. Hoe de grenspaal er uit moet zien is bij het Traktaat van Maastricht op 8 augustus 1843 tot op het kleinste detail nauwkeurig vastgesteld. Ook is toen uitgemaakt waar de in totaal 388 palen kwamen te staan: nummer 1 staat in Vaals op het Drielandenpunt, nummer 388 (moet zijn 369, eb) staat in het Zwin in Zeeuws-Vlaanderen. Dit kwam zo nauw omdat een exacte grensbepaling geruzie tussen landen voorkomt.

De gemeenten die aan de staatsgrens liggen, kregen als taak elk jaar in de lente de grenspalen te 'schauwen'. Ze kregen verder de plicht in een minutieus opgesteld proces-verbaal aan Den Haag of Brussel de staat van onderhoud aan te geven. Beschadigingen moesten verplicht worden hersteld. Vele generaties zijn deze regels keurig nageleefd. De laatste jaren is daarin volgens Minnebach behoorlijk de klad gekomen. Dat betekent dat zowel gemeenten als provincie de wet overtreden. De verklaring is hoogst waarschijnlijk de Europese integratie waardoor grenspalen vanuit de gedachte dat ze toch niet meer nodig zijn, uit het oog worden verloren. De grenspalen zullen er echter altijd blijven staan omdat de grens niet verdwijnt.

Tegelijk zijn de grenspalen unieke monumenten omdat deze nergens anders ter wereld van (Waals) gietijzer zijn gemaakt. Tussen deze grenspalen staan op gezette afstanden arduinen hulppalen. Deze zijn in de Ardennen uitgehakt. Hoewel beide soorten palen een wettelijke bescherming hebben, pleit Minnebach er voor om ze alle als rijksmonument aan te wijzen. "Ze staan scheef, ze roesten, de verf bladdert af", zegt hij over de staat van onderhoud van veel palen. Om dit tij te keren hebben alle Brabantse grensgemeenten een brief gekregen van de Permanente Grenscommissie waarin zowel Nederlandse als Vlaamse vertegenwoordigers zitting hebben. Voor 1 september moeten de gemeenten de grenspalen geschauwd hebben en een verslag daarvan insturen. Op basis van de bevindingen wordt een onderhoudsplan opgesteld. De uitvoering daarvan is volgend jaar. "En daarna?" herhaalt Minnebach, "daarna zal het schouwen echt toch weer elk jaar moeten gebeuren."

OVERZICHT GIETIJZEREN GRENSPALEN BELGIE-NEDERLAND GEPLAATST IN 1843 EN LATER	Aafko Tuin 2008
---	------------------------

grenspalen	omschrijving	aantal
1 t/m 45A	van het Drielandenpunt tot de Grensmaas	45
46 t/m 48	3 paren aan de Grensmaas	6
49 t/m 106	boog rond Maastricht	58
107 t/m 126	10 paren aan de Grensmaas, ex 125A (geplaatst in 2004)	39
127 t/m 365	van de Grensmaas tot de Noordzee, 364 als paar aan het Zwin	240
1 t/m 365	Totaal aantal grenspalen, geplaatst in 1843	388
45B	bij Lixhe, jaar van plaatsing is niet bekend	1
125A	vij Stevensweert, geplaatst in 2004	1
268A	aan Schelde-Rijnkanaal, geplaatst in 2000	1
269A/B/C	in de Saeftingepolder, geplaatst in 1905	3
307A	aan de Tractaatweg Gent/Terneuzen, geplaatst in 2000	1
364	in de Zwinpolder, geplaatst in 1869, middelste paal	1
366 t/m 369	in het Zwin, geplaatst in 1869	4
1 t/m 369	Totaal aantal grenspalen, geplaatst in/na 1843	400

schouwingen

Op 23-9-1923 is er een zeer uitgebreid overzicht van alle grenspalen en grensstenen, met de noodzakelijke herstelwerkzaamheden. De kosten worden begroot op 1880 gulden. Gemeld wordt dat de laatste werkzaamheden door Nederland uitgevoerd zijn in 1907 en dat daarom België aan de beurt is om de uitvoering ter hand te nemen. Bovendien lijkt het er op dat de materialen en lonen in België minder kosten.

1	IJzeren is vervangen door arduinen	85b	Goed
1a	Goed	86a	Goed
2	Staat los, vastgieten met cement	87a	Goed
3	Staat los, vastgieten met cement	90a	Goed
3a	Goed	91a	Goed
4a	Goed	91b	Goed
5a	Kopstuk bijkappen	92a	Goed
6	Staat los, vastgieten met cement	94	Staat los, vastgieten met cement
6a	Goed	96a	Goed
7	Staat los, extra beton en vastgieten	96b	Goed
7a	Goed	98a	Goed
9a	Goed	99a	Goed
10a	Goed	101	Staat los, vastgieten met cement
10b	Goed	101a	Goed
12a	Goed	101b	Goed
12b	Goed	105a	Goed
13a	Goed	107B	Staat scheef
15a	Goed	108A	Staat te diep, punt los
15b	Goed	109A	los, metselwerk en stortsteen
16a	Goed	109B	Punt afgebroken
17a	Goed	110A	Metselwerk gedeeltelijk weg
20	Staat los, vastgieten met cement	111A	Staat scheef, punt los
22a	Afgebroken bij de grond, doken	113A	Punt ontbreekt
22b	Goed	114A	Punt los
22c	Goed	114B	Punt ontbreekt, 2 grote gaten
24	Staat los, vastgieten met cement	115B	Paal verdwenen, nieuw paal nodig
24a	Goed	117A	Punt los
25a	Goed	117B	Punt ontbreekt
24a	Goed	118B	Punt los
25a	Goed	119B	Paal omgevallen, metselwerk weg
26a	Goed	121A	Paal los, metselwerk deels weg
27a	Goed	121B	Staat te diep
27b	Goed	125A	Paal ontbreekt, nieuw paal nodig
29a	Goed	125B	Punt ontbreekt
29b	Goed	126a	Ontbreekt, wel op topokaart
31a	Goed	131a	Goed

32	Beschoten, wapen stuk	132a	Goed
35	Beschoten, wapen stuk	134a	Goed
35a	Goed	135a	Goed
36a	Goed	136a	Goed
38	Staat los, vastgieten met cement	138a	In water gevallen, op betonvoet
39a	Goed	138b	Goed
39b	Goed	138c	In water gevallen, op stenen voet
41	Staat los, vastgieten met cement	138d	Goed
42	Staat los, vastgieten met cement	138e	Goed
44	Staat los, vastgieten met cement	138f	Omgevallen
45A	Staat los, vastgieten met cement	139a	Goed
46B	Staat los, vastgieten met cement	140a	Kop beschadigd, beton bijwerken
51a	Staat scheef op boomwortel	140b	Gebroken, ijzeren doken
53a	Omgevallen, kop beschadigd	141a	Goed
53b	Omgevallen, herplaatsen	142a	Geheel stuk, nieuwe paal
53c	Goed	142b	Goed
58	Ondereinde gescheurd	149a	Goed
67	Staat los, vastgieten met cement	150a	Goed
68a	Goed	150b	Goed
69a	Goed	151a	Goed
70a	Goed	151b	Goed
70b	Goed	152a	Omgevallen
70c	Goed	153a	Goed
71a	Goed	154a	Goed
74a	Goed	154b	Goed
75	Staat los, vastgieten met cement	154c	Staat scheef
76a	Goed	157a	Goed
78	Staat te diep in talud	160a	Goed
81a	Goed	160b	Goed
81b	Goed	164	Punt afgebroken
82a	Goed	164a	Omgevallen
84a	Goed	165	Staat los, grond aanvullen
84b	Goed	166	Staat scheef, recht en grond erbij
85a	Goed		

Op 4-12-1947 is een rapport van de RWS verschenen over de toestand van de grenspalen. GP 56 is onvindbaar, GP 122 door de Duitsers afgevoerd. Genoemd werd ook dat uit archiefonderzoek door het kadaster is gebleken dat er ook een Nederlandse GP 125A moet zijn geweest, maar die langzamerhand door de Maas is verzwolgen.

Op 25-2-1948 is er een begroting van RWS voor de herplaatsing van de grenspalen 163 en 166 in een voet van stampbeton, 147 en 148 in een putring, gevuld met stampbeton. Totale kosten worden begroot op 612,69 gulden. De grenspalen 152 t/m 168 kunnen worden geschilderd voor een bedrag van 270 gulden.

Op 15-2-1949 wordt door RWS gemeld dat GP 143, 147 en 148 herplaatst zullen worden op 28 maart. GP 163 en 166 worden herplaatst op 7 maart.

Op 18-8-1949 is er een declaratie van 1207,29 gulden.

Op 26-2-1951 is er een schouwing van RWS gerapporteerd, waarin o.a. wordt geadviseerd de top van GP 6, 108A en 113A te stoppen met een loden of houten prop. Diverse declaraties worden door de burgemeesters ingediend.

Op 22-6-1951 gaat er een overzicht van de werkzaamheden naar de CvdK.

Op 25-4-1952 is er een declaratie voor werkzaamheden aan de grenspalen 133, 135, 142, 153, 160 en 164 en 4 hulppalen.

Op 14-2-1955 is er te Hasselt een Proces Verbaal opgemaakt van de schouwing van de Belgische grenspalen 106B t/m 125B. De meeste palen waren meer of minder in de grond weggezaakt. GP 115B is verdwenen bij een dijkbreuk in 1926.

Op 21-2-1955 is er door RWS een Proces Verbaal opgemaakt van de schouwing van de Nederlandse grenspalen 1 t/m 169. Tevens is prijsopgave gevraagd voor de levering van 14 paalkoppen en een grensmaal (122A). Totaal gaan de kosten 1066,20 gulden bedragen.

Op 8-2-1957 geeft RWS een rekening voor onderhoud van 255 gulden.

Op 18-3-1957 is er weer door RWS een Proces Verbaal opgemaakt van de schouwing van de Nederlandse grenspalen 1 t/m 169, met geraamde kosten.

Op 14-10-1958 volgt de rekening voor de gedane werkzaamheden.

Op 10-4-1964 is er een rekening van werkzaamheden aan de grenspalen 144, 61, 63, 64 en 71 en aan de grenshulppaal 74a, voor een bedrag van 455 gulden totaal.

Op 15-7-1964 is er een begroting van de kosten van onderhoud aan GP 1 t/m 104.

Voor vrijmaken van grond en planten, roestvrij en schoon maken 400 gulden.

Voor stoppen, bijwerken, gronden en schilderen 2600 gulden.

Werken in eigen beheer 517 gulden.

Bijzondere aandacht zal er zijn voor GS 133a, die in de beek dreigt te vallen.

Er is een uitgebreide tabel van werkzaamheden toegevoegd.

Op 25-11-1968 is er een rekening voor de kosten van onderhoud aan de grenspalen 49, 113, 114, 117, 118 en 119, zijnde totaal 254 gulden.

Op 10-12-1976 gaat er een brief van het Min. van Landbouw en Visserij naar de hoofddirectie van de Nationale Landmaatschappij en de directie van het Kadaster over de vaststelling van de blokgrens in de gebieden, waar een ruilverkaveling zal worden uitgevoerd.

Op 20-12-1976 gaat er een brief van het Min. VROM naar de CvdK over de op handen zijnde Nederlandse ruilverkaveling in de gebieden van GP 16 t/m 46 (Mergelland), 126 t/m 149 (Thorn, 150 t/m/ 165) en Weert-Stramproy en de Belgische ruilverkavelingen in de gebieden van GP 133 t/m 139 (Ophoven) en 139 t/m/ 144 (Kinrooi). Hiertoe moet de blokgrens worden vastgesteld.

Op 10-7-1979 wordt er een grenscommissie ingesteld voor de wederopneming van de grens tussen GP 140 en 169.

Op 22-8-1979 wordt de 1^e vergadering van de grenscommissie gehouden, waarin algemene zaken worden besproken. Behalve opmeting van de blokgrens zal ook herstel aan grenspalen en grensstenen worden meegenomen.

Op 28-1-1981 wordt de 2^e vergadering van de grenscommissie gehouden, waarin de grens tussen GP 149 en 154 wordt besproken, een traject van ca. 6 kilometer. Er is een voorstel om de knikpunten in de grens aan te geven met betonnen paaltjes, zoals in Wittem (GP 15/16) en Eijsden (GP42/43) is gedaan. Dit geldt om praktische redenen niet voor knikpunten die midden in het bouwland liggen. Er zullen 18 betonplaatjes worden gezet, waarvan de kosten geraamd worden op 25 a 30 gulden per stuk. De kosten voor de plaatsing zullen voor rekening van de gemeente Stramproy komen.

Op 9-2-1981 is er een Technisch Verslag over de grensopmeting en vastlegging tussen GP 149 en 154. De volgende hulppaaltjes zijn gezet:

4 stuks tussen GP 150/151: 1, 1a, 2 en 3.

3 stuks tussen GP 151/152: 1, 2 en 3.

7 stuks tussen GP 152/153: 1, 2, 2a, 3, 3a, 4 en 4a.

2 stuks tussen GP 153/154: 1 en 1a.

Verder werden GS 149a, 150a en 150b rechtgezet.

Op 3-4-1981 gaat er een brief van de Commissaris van de Koningin naar de Gouverneur van Belgisch Limburg, met een kostenbegroting van totaal 406 gulden, waarvan 296 gulden voor 16 paaltjes (18.50 gulden per stuk).

Op 10-4-1981 is er een rekening van totaal 349.28 gulden voor de 16 paaltjes apart.

Op de rekening is aangegeven dat deze als volgt zijn gemerkt:

4x 1, 2x 1a, 3x 2, 1x 2a, 3x 3, 1x 3a, 1x 4, 1x 4a.

Op 29-10-1981 wordt de 3^e vergadering van de grenscommissie gehouden, waarin de grens tussen GP 149 en 154 wordt besproken. Voor dit traject zullen een 20-tal paaltjes worden besteld.

Op 2-7-1982 is Proces Verbaal opgesteld van de grensvastlegging tussen GP 149/154.

Op 22-3-1983 gaat er een brief uit van de Commissaris van de Koningin aan de Minister van Binnenlandse Zaken over de kosten van de fabricage en plaatsing van de 36 paaltjes. De laatste 20 paaltjes kostten 436.60 gulden totaal.

In februari 1984 is er een lijst van werkzaamheden aan de palen 1 t/m 168 opgesteld. Gememoreerd wordt dat de Maasgrenspalen “ de sporen dragen van ontelbare jaren verwaarlozing en schijnen aan hun lot overgelaten als zijnde zonder enige waarde”.

Op 28-3-1984 is een brief van de Commissaris van de Koningin naar de Gouverneur van Belgisch Limburg, waarin de afronding van de grenswerkzaamheden tussen GP 149 en 159 worden gemeld. Van het traject van GP 159 tot 169 moet nog een Proces Verbaal worden opgemaakt.

Op 3-5-1984 wordt tijdens de 4^e vergadering het Proces Verbaal van de grensvastlegging tussen GP 154 en 159 vastgesteld en ondertekend.

Op 3-5-1984 wordt de 4^e vergadering van de grenscommissie gehouden, waarin de grens tussen GP 159 en 169 wordt besproken. Dit traject loopt bijna geheel rechtlijnig tussen de grenspalen, op een kleine knik na en een gedeelte tussen GP 159 en 160, waar de Molenbeek de grens aangeeft. Deze beek is echter in het verleden vergraven, zodat de grens niet meer te toeweg van de beek volgt. GP 167, die in de Zuid Willemsvaart dreigde te vallen is overgebracht naar een loods van de gemeentewerken te Weert.

Tot slot is gemeld, dat de hulpgrenspaal op de grens tussen Noord Brabant en Limburg, die destijds zonder de medewerking van de grenscommissie is rechtgezet, juist staat.

Op 13-12-1984 is er een brief van de Commissaris van de Koningin naar de Bestuursdirecteur bij het Provinciebestuur van Limburg, waarin de afronding van het traject tussen GP 159 en 169 wordt aangekondigd.

Op 10-5-1985 is Proces Verbaal opgesteld van de grensvastlegging tussen GP 140/149. Hierbij zijn de plaatsen van GP 140 t/m 149 gecontroleerd en juist bevonden, evenals die van de 6 arduinen grensstenen 140a, 140b, 140c, 141a, 142a en 142b.

Op 22-7-1987 is er een lijst opgesteld van de toestand van de stenen tussenpalen tussen GP 126 en 169, met de benodigde of reeds uitgevoerde werkzaamheden.

Op 9-1-1987 is er een kostenraming van de volgende zaken in de Voerstreek:

<i>Een grenspaal:</i>	<i>3100 gulden</i>
<i>Verplaatsingskosten:</i>	<i>2500 gulden</i>
<i>Schilderen:</i>	<i>600 gulden</i>

Schouwing Limburgse grenspalen en grensstenen 1993			
8	6 meter in NO-richting 22-6-1989	99a	Staat scheef
10a	Sokkel onzichtbaar	100	Staat scheef
15b	Sokkel onzichtbaar	101	Staat scheef
16	Kop is er af	101a	Staat scheef
16a	Licht beschadigd	103	Kop is er af, staat scheef
18	Licht beschadigd	107	Kop is er af
22a	Rechts ontbreekt een stuk	112	Kop is er af
24	Kop is er af	114	Kop is er af
24a	Licht beschadigd	115	Kop is er af
29a	Licht beschadigd	117	Kop is er af
30a	Licht beschadigd	118	Halve slag gedraaid
32	Wapen(N) beschadigd, scheef	119	Kop is los
32a	Licht beschadigd	129	Kop is er af, staat scheef
34	Staat te hoog	130	Kop is er af
35	Staat te diep	131a	Niet gevonden(opm.)
35a	Afwijkende vorm	135b	Niet gevonden(opm.)
35b	Licht beschadigd	137a	Licht beschadigd
36a	Plaats anders dan op tekening	138	Licht beschadigd en scheef
39a	Licht beschadigd	138b	Niet gevonden(opm.)
39c	Beton	138c	Niet gevonden(opm.)
41	Wapen(N) beschadigd	138d	Ingescheurd
42	Staat te diep	139a	Niet gevonden(opm.)
44a	Licht beschadigd	140c	Staat scheef
45	Staat te diep	142a	Licht beschadigd
48	In opslag	145	Deuken en beklad
51a	Niet gevonden (opm.)	149a	Beklad, schild met pijl
53a	Gedeeltelijk afgebroken	150	2 gaten
56	Moeilijk vindbaar	151b	Door midden, los stuk ernaast
68	Staat scheef	153a	Stuk er af, kop gespleten
73	Kop is er af	154b	Kleine stukjes eraf
74	Kop is er af	154c	Kop geel geverfd, gebroken
74a	Staat scheef	155	Licht beschadigd, ook cijfer
76a	Gedeeltelijk afgebroken	156	Met prikkeldraad omwikkeld
78	Kop is er af	157a	Iets gebarsten
79	Kop is er af	159	Gat in kop, beton goed zichtbaar
81a	Ligt er uit	160a	Licht beschadigd
81b	Staat scheef	160b	Geel geverfd, 1929 en beschadigd
82	Kop is er af	162	Wapen licht beschadigd
84	Kop is er af	163a	Gescheurd
84a	Staat scheef	164a	Niet gevonden
85	Kop staat scheef	164d	Licht gescheurd
86a	Staat scheef	165	Staat scheef
87a	Staat scheef	168a	Door midden gescheurd, kop los

90a	Staat scheef	168b	Licht gescheurd
91b	Staat scheef		
92a	Staat scheef	51a	Gevonden in 1996/1998/2000
93	Kop is er af	131a	Ligt plat in 1994/1996
94	Kop is er af, staat scheef	135b	Overdwars gebarsten in 1993
95	Kop is er af, staat scheef	138b	Gevonden in 1993
96b	Staat scheef	138c	Ook niet in 1993
97	Kop is er af	138c	In 1994 weg gehaald
98	Kop is er af	139a	In 1993 gelijk met de grond